25 JAAR POST-DOCTORALE OPLEIDING
VOOR BELASTINGKUNDIGE*door Mr. H. M. E. Mes*

Ongeveer vijftientwintig jaar geleden startten aan de Katholieke Hogeschool Tilburg en de Universiteit van Amsterdam de post doctorale opleidingen voor belastingkundige. Hoewel de opleiding in Tilburg reeds in oktober 1951 begon en die van Amsterdam pas in 1953 werd het lustrum in 1978 gezamenlijk gevierd.

Aan de Katholieke Hogeschool te Tilburg - die in 1977/78 haar vijftig jarig bestaan vierde - werd het vijfde lustrum van de post doctorale opleiding voor belastingkundige feestelijk herdacht op 17 februari j.l. met een rede van Mr. J. van Soest over vernieuwing in de wetgeving op de belastingrechtspraak en een rede van Prof. J. E. A. M. van Dijck over vernieuwingen in de inkomstenbelasting. De teksten werden afgedrukt in het Weekblad voor Fiscaal Recht van 9 maart 1978 nr. 5354.

Op vrijdag 13 oktober j.l. werd de lustrumviering afgesloten in de aula van de Universiteit van Amsterdam. Na het openingswoord van Dr. J. W. Zwemmer sprak Prof. Dr. D. Brüll onder de titel „Ave Caesar” een rede uit over het probleem van onderwijs en onderzoek. Vervolgens sprak Prof. Mr. Ch. P. A. Geppaart over het grondbeginsel van de wetenschappelijke vrijheid. Beide redes zijn opgenomen in het Weekblad voor Fiscaal Recht van 19 oktober 1978, nr. 5380. In aansluiting op zijn rede bood Prof. Geppaart aan de Staatssecretaris van Financiën, Mr. A. Nooteboom, het eerste exemplaar aan van de lustrumbundel „Fiscale Miniaturen”, waarin een veertigtal bijdragen zijn opgenomen van (oud-)docenten en oud-studenten.

De slotbijeenkomst culmineerde in de uitreiking van een ere doctoraat aan Prof. J. E. A. M. van Dijck, hoogleraar belastingrecht te Tilburg, thans rector magnificus van de Katholieke Hogeschool. Nadat de rector magnificus van de Universiteit van Amsterdam, Prof. Dr. G. den Boef, de zitting van de academische senaat had geopend, sprak Prof. Dr. D. Brüll over de betekenis van het werk van de eredoctor voor de belastingwetenschap en met name over zijn bijzondere verdiensten voor de opbouw van het belastingrecht als wetenschap en als systematicus van dit vak. Uit de veelheid van publicaties noemde de promotor: „Wie geniet het inkomen”, „Het moment waarop de inkomsten worden genoten”, „De belastingheffing van de gehuwde vrouw”, „Fiscale waardebegrippen”, „Vervanging van inkomsten” en „De aanmerkelijk-belangregeling”. De dienstbaarheid van Dr. Van Dijck bleek ook uit zijn beschikbaarheid voor tal van commissies. Met een zeer geanimeerde receptie werd daarna de middag besloten.

Aan de nu vijftientwintig jaar bestaande opleiding ging een lange periode van voorbereiding vooraf. Prof. Van Dijck schetste in zijn openingswoord op de lustrumbijeenkomst van 17 februari 1978 in Tilburg de ontwikkeling van het fiscale universitaire onderwijs als volgt:

In oktober 1948 bracht de Commissie van de Vereniging voor Belastingwetenschap met de opdracht de bestudering van het onderwijs in de belastingwet-

schap haar rapport uit (geschrift no. 67). De commissie was in het verenigingsjaar 1930/31 ingesteld, maar door allerlei omstandigheden in de jaren voor de oorlog niet aan een rapport toegekomen. De oorlog bracht de werkzaamheden tot een absolute stilstand. Eerst na de oorlog is de draad weer opgenomen.

Onder voorzitterschap van Hellema en met illustere leden als de professoren Adriani, Limperg, Meyers, Van der Poel, Sinnighe Damsté en Smeets inventariseerde de commissie het belastingonderwijs in enkele Europese landen zonder hieraan overigens een duidelijk na te volgen voorbeeld te kunnen ontleen. Het valt op dat aan de in 1939 opgerichte (en inmiddels in 1966 opgeheven) Rijksbelastingacademie weinig aandacht wordt besteed. De commissie gaat er van uit, dat „de Staat de bedoelde academie om redenen van organisatorische en andere aard niet zal willen missen”. En onder die omstandigheden meent de commissie zich te onthouden van een beschouwing omtrent de verhouding waarin de academie zal kunnen staan tot de universitaire opleiding, zoals de commissie zich die denkt.

De commissie komt tot de volgende aanbevelingen.

In de eerste plaats de aanbeveling voor juristen het keuzevak belastingrecht te veranderen in een verplicht doctoraal vak. Het is niet duidelijk waarom een soortgelijke aanbeveling voor economen ontbreekt.

In de tweede plaats de aanbeveling voor juristen en economen de mogelijkheid te openen voor een post-doctorale opleiding tot belastingkundige, vergelijkbaar met de reeds bestaande post-doctorale opleiding voor accountant. De commissie heeft een cursus voor ogen van anderhalf à twee jaar op basis van een door haar geformuleerd programma.

Hiernevens wordt enige aandacht besteed aan de mogelijkheid van een aparte studierichting binnen de opleiding voor het doctoraal examen in de rechtsgeleerdheid. De commissie formuleert hier echter geen eigen wensen. Slechts „indien men de opleiding voor het doctoraal examen in de rechtsgeleerdheid gaat veranderen” en „wanneer men tot meer specialisaties in de juridische studie zou willen overgaan” zou de vraag naar de plaats van het onderwijs in de belastingwetenschap aan de orde komen.

In 1950 richt Smeets tot Limperg het verzoek tot het openen van overleg over de opleiding tot belastingconsulent. Op 8 juni 1950 vond een bespreking plaats waaraan de volgende hoogleraren deelnamen:

voor de Universiteit van Amsterdam: Limperg, De Langen en Goedhart;

voor de Vrije Universiteit: Hellema en De Roos;

voor Rotterdam: Schendstok en Keuzenkamp;

voor Groningen: Mey en Van Oven;

voor Tilburg: Smeets.

Algemene overeenstemming bestond over de aard van de opleiding: een kop-studie van anderhalf à twee jaren na het doctoraal examen economie of rechten, vergelijkbaar met de post-doctorale opleiding voor accountant. Het programma diende geheel te worden geschoeid op de eisen, die in het rapport van de commissie van de Vereniging voor Belastingwetenschap waren gesteld.

Uit de bespreking bleek, dat de Universiteit van Amsterdam en Tilburg voornemens waren de studie in te voeren. Andere instellingen overwogen de invoering, maar zouden hieraan in de eerste jaren niet toekomen.

De in 1951 aan de Katholieke Economische Hogeschool in Tilburg begonnen post-doctorale opleiding voor belastingkundige was aanvankelijk uitsluitend bedoeld voor economen. De twee jaren later aan de Universiteit van Amsterdam gestarte opleiding kon echter ook door meesters in de rechten worden gevolgd. Naar aanleiding van daaromtrent gestelde vragen is de Tilburgse opleiding met ingang van het academisch jaar 1955/1956 mede opengesteld voor juristen. De beslissing om hiertoe over te gaan werd mede beïnvloed door de omstandigheid, dat een commissie uit de Nederlandse Orde van Advocaten in 1955 aan de Algemene Raad van die Orde in overweging had gegeven bij het College van Afgesvaardigden van dezelfde Orde een ontwerpvoorstel aanhangig te maken. Dit voorstel heeft geleid tot verordening no. 5 d.d. 1 december 1958 van de genoemde Orde, in werking getreden 1 febr. 1959.

Artikel 1 van deze verordening luidt:

„De Advocaat, die aan een Nederlandse instelling van hoger onderwijs met goed gevolg is opgeleid tot belastingconsulent of met goed gevolg het doctoraal examen vrije studierichting in de rechtsgeleerdheid met belastingrecht als hoofdvak heeft afgelegd, en de advocaat, die het examen in de belastingwetenschappen aan de Rijksbelastingacademie te Rotterdam of een daarmee door de Algemene Raad gelijkgesteld examen met goed gevolg heeft afgelegd, is bevoegd op gepaste wijze zich bekend te maken als specialist in het belastingrecht.”

In het op 5 februari 1960 uitgebrachte rapport van de „Commissie Universitaire Studie Belastingwetenschap” (De Commissie Beel) is voorgesteld om zowel in de juridische als in de economische faculteit een doctoraal examen in de fiscale studierichting in te stellen. Dit rapport heeft geleid tot een mededeling van de regering - opgenomen in de memorie van toelichting bij het ontwerp van wet tot „Herziening van de regeling van de toelating tot universitaire examens” (zitting 1962/1963 no. 7139/3) - inhoudende, dat het in de bedoeling lag zowel in de juridische als in de economische faculteit in het doctoraal examen een fiscale studierichting te introduceren. Bij Koninklijk Besluit van 9 oktober 1964, S 382 zijn de fiscaal-juridische en de fiscaal-economische studierichtingen in het Academisch Statuut ingepast.

De invoering van de fiscale studierichtingen heeft een nieuwe impuls gegeven aan de beoefening van het belastingrecht aan de universitaire instellingen. Hierdoor werd het namelijk mogelijk in een eerdere fase van de studie zich tot belastingkundige te ontwikkelen.

De doctorale opleidingen werden ingevoerd aan de Universiteit van Amsterdam, Leiden, Groningen, Rotterdam en Tilburg. Daarnaast bleven de post-doctorale opleidingen in Amsterdam en Tilburg bestaan. De jurist of econoom, die eerst zijn algemene opleiding wenst te voltooien, kan nog steeds daarna de tweejarige opleiding volgen.

Het aantal ingeschreven studenten voor de post-doctorale opleiding voor belastingkundige doet blijken van een nog steeds toenemende belangstelling voor deze belastingopleiding.

Het onderwijs in het belastingrecht ten behoeve van de post doctorale studie voor

belastingkundige, de fiscaal juridische studierichting en de fiscaal economische studierichting valt zoveel mogelijk samen; de exameneisen op het gebied van het belastingrecht zijn gelijk en de colleges worden ten behoeve van de post doctorale studenten zoveel mogelijk op een middag of avond geconcentreerd.

Voor de toelating tot het post-doctorale examen is vereist, dat een doctoraal examen in de economische wetenschappen dan wel in de rechtsgeleerdheid met goed gevolg werd afgelegd.

Ofschoon aan het afgelegd examen van de post-doctorale opleiding voor belastingkundige geen bepaalde titel of bevoegdheid is verbonden, wordt het examen in de praktijk volledig erkend. In september 1959 is opgericht de „Vereniging van academisch gevormde belastingkundigen”. Voorts laat de „Nederlandse Orde van Belastingconsulenten” als lid toe onder andere degene, die het academisch examen van belastingkundige met goed gevolg heeft afgelegd, mits hij zelfstandig het beroep van belastingconsulent in hoofdzaak uitoefent of bij een belastingconsulent werkzaam is.

Vestiging als belastingconsulent al dan niet in samenwerking met een accountant, jurist of bedrijfseconoom, aanstelling als belastingkundige in een onderneming, dan wel benoeming tot (adjunct-) inspecteur van 's Rijks Belastingen kunnen onder meer als oogmerk van de deelnemers aan de post-doctorale studie worden genoemd. Voor hen die optreden als economisch of juridisch adviseur, kan verdieping van de fiscale kennis door het volgen van de post doctorale studie mede aanbeveling verdienen, ook al zouden zij de studie niet met een examen willen afsluiten. Overigens bestaat voor hen die niet bevoegd zijn tot het afleggen van de examens de mogelijkheid als toehoorder de colleges te volgen.